

Mottó:

A jelen lehetőségei a jövő értékei

Lehetőség vagy kötelesség?

Fókuszban a Felső-Zagyva komplex kezelése és hasznosítása (Mérlegen a „maconkai modell”)

**Dr. Dérer István - A „Víz világnapja” konferencia,
Bátonyterenye, 2014.03.24.**

Bevezető

A „Víz világnapjának” megünneplését az 1992. évi Rio de Janeiro-i környezetvédelmi konferencián kezdeményezték. Ennek hatására az ENSZ március 22-ét e nappá nyilvánította, s így ezzel is felhívta a kormányok, szervezetek és magánszemélyek figyelmét a víz fontos szerepére életünkben.

Cél, hogy óvjuk, védjük környezetünket, s ezen belül a Föld vízkészletét.

Prekoncepció

- Öko**lógia: élőlények és környezet kölcsönhatása (...)
- Öko**nómia: ésszerű gazdálkodás (...)
- Kompatibilis: összeférhető, összeilleszthető (...)
- Komplet: teljes, hiánytalan, egész (...)
- Komplex: több tudományág módszereit, eredményeit felhasználó (...)

Forrás: Bakos F., Idegen szavak és kifejezések szótára 2002, kivonat

Ezen mozaikból íme a tézis, amely egyben szintézis:
Tudományos alapon végzett ésszerű gazdálkodással
az ember és természeti környezete (szinte) teljes
mértékben és tartósan összeférhetővé tehető!
Miért is ne lenne ez a vizes élőhelyekre is igaz?

Egy kis EU analógia 1.

A közös (halászati) politikát a helyes kormányzás következő elvei vezérik:

- a felelősségek egyértelmű meghatározása (...) nemzeti és helyi szinteken;
- (...) tudományos szakvéleményeken alapuló döntéshozatali folyamat (...);
- (...) az érdekeltek széles körű bevonása (...) a koncepciótól a megvalósításig;
- összeegyeztethetőség (...) a környezetvédelmi, szociális, regionális, fejlesztési, egészségügyi és fogyasztóvédelmi politikával.

Forrás: A Tanács 2371/2002/EK rendelete 1. cikk (2), kivonat

Egy kis EU-analógia 2.

EU / Halászati terület:

olyan terület, amely tó- (...) parttal (...) rendelkezik, és jelentős mértékű foglalkoztatást biztosít (...)

Forrás: A Tanács 1198/2006/EK rendelete 3., 43. cikk (2), kivonat

Magyarország / Halgazdálkodási vízterület:

... jellegének megváltoztatása nélkül időszakosan vagy állandóan alkalmas a hal életfeltételeinek biztosítására, (...)

Forrás: 2013. évi CII. tv. 2. § 11., kivonat

**Jelentős foglalkoztatás+állandó halállomány=horgászturizmus,
amely azonban „csak” a komplex hasznosítás egyik eleme!**

Egy kis EU-analógia 3.

A halászati/halgazdálkodási területek **fenntartható fejlesztésére** irányuló intézkedések az alábbiakra törekednek:

- e területek társadalmi és gazdasági prosperitásának fenntartása, valamint hozzáadott érték létrehozása (...);
- a tevékenységek diverzifikálása (...) új munkahelyek létrehozása révén; (...) hozzáadott érték létrehozása (...);
- (...) a turizmussal kapcsolatos infrastruktúra és szolgáltatások támogatása; környezetének védelme vonzerejének fenntartása érdekében (...) együttműködés fenntartása (...).

Forrás: A Tanács 1198/2006/EK rendelete 3., 43. cikk (2), kivonat

Vízhasználat: az a tevékenység, amelynek következménye a víz lefolyási, áramlási viszonyainak, mennyiségének, minőségének, továbbá a medrének, partjának a víz hasznosítása érdekében való befolyásolása *Forrás: 2013. évi CII. tv. 2. § 28., kivonat*

Történeti előzmények 1.

- Középkor: „Tócsa” elnevezés a térképeken, 2 db vízimalom a „maczonkai” Zagyva-szakaszon.
- Később: A Zagyva lassú vízhozam-csökkenése mellett annak gátakkal történő szabályozása: kukoricát az ártérre is...
- Majd kiderült, néha mégis a víz az úr!*
- Ezért: A Zagyva árvízi rendezése I. ütem keretében közvetlenül Bátonyterenye Város felett, 1974-75-ben egy „zöldtározó” létesült, melynek vízgyűjtő területe: 176,7 km².
- A II. ütem még várat magára...*

Történeti előzmények 2.

- 1987-re a város és térsége vízellátásának biztonsága érdekében a tározó állandó víztartása már nem volt megkérdőjelezhető, így 1988-tól kialakult a HE is.
- 1999-ben a „nagy” árvíz a halállomány tekintetében „mindent vitt”, átmenetileg felmerült a végleges leürítés is, de a HE vezetőség váltása után végül az Önkormányzat partnerré vált.
- 2001-2003 között négy tórészlettel bővült a terület, továbbá kialakult az első előtározói konstrukció.
- 2006-2008 között komoly infrastrukturális fejlesztések (út, csatornázás, kommunális blokkok stb.)
- 2009-2011 között komplex környezetvédelmi-vízügyi **EU nagyberuházás** (kotrás-bővítés, újabb tórészlet és átalakított előtározó, vízkeringetés, halvédelem, stb.)
- 2012-től új komplex fejlesztési ÉMOP projekt-terv (turisztika)
- 2014-től ÉMOP projekt felülvizsgálata, adaptációja az új pályázati és szabályozási környezetre

EU: Mit is kellett megoldani?

- A tulajdoni rendezést, a teljes parti sáv védelmét.
- Az árvízi kapacitás megőrzését, a kisvízi biztonság fokozását.
- A vízminőség javítását, a felhalmozódott iszap eltávolítását.
- Biológiai szűrőmező kialakítását.
- A biológiai sokszínűség megőrzését, ivadékbölcsők, védett részek, „öko-szigetek” kialakítását.
- A halelűzások megakadályozását.
- A víz gravitációs és mechanikus keringetését.
- Az alapvető infrastruktúra, műtárgyak, partszakaszok kiépítését.
- A vagyonvédelem többemű megoldását.
- A helyben elérhető szolgáltatások folyamatos bővítését.

Mindezt a víz- és védterület mozaikszerű fejlesztésével, napi működés közben. Ismerős problémák, máshol is!

Halgazdálkodási tények

- A jelenlegi 900 mázsás átlagos halállomány ellenére 50 halfaj bizonyított tartós jelenléte, érdekességként 23 féle pontyváltozat.
- Forgalomarányos és ütemezett évi telepítés 12-15 fajból, évi 300-400 mázsa között, mindez döntően tartós termeltetési megállapodások (*Isd. árukapcsolás jelentősége*) keretében.
- Többpólusú együttműködés, extenzív halnevelés (*előtározó*).
- Speciális elviteli tilalmak, napi-heti-éves mennyiségi, alsó-felső méretkorlátozások.
- Az elviteli átlagfogás tartósan 40-60 kg/tag/év (*30 db hal/év*).
- Őshonos hazai halfajok (*pl. aranykárász*, compó*) megmentési programja, ennek keretében monitoring és törzsállomány-tartás.
- Kísérletek (*pl. „tiltott” tokfélék*) a zártvízi horgászati hasznosítás irányában.

* Köszönet a SZIE munkatársainak és Lévai Ferencnek a projekt sikeréért

Horgásztatási tények

- Nyilvántartott létszám 1400 fő felett
- Évente átlagosan 8000 vendégghorgász, a napijegyesek 70 %-a fog elvihető nemeshalat.
- Kb. 22000 vendégnap évente, vendégek 18 országból.
- 2200 helyfoglalásos vendégnap, többnapos túrák keretében.
- Évi 14-16 országos és nemzetközi verseny (*EPBC*) - *de mindig lehet valahol horgászni!*
- Folyamatos üzemelés (*teljes háttérszolgáltatás*), komplex és családbarát szolgáltatások, gyermek-horgásztábor.
- Szigorú szabályok és ellenőrzés (*főállású halászati őrök, egykapus beléptetés, környezetvédelmi rendszabályok*).
- Hiteles monitoring, nyilvános és teljes statisztika, e-hírleveles rendszer, Európa egyik legnagyobb interaktív rekordlistája (*2013.12.31.: 2435 horgász 10953 rekordhala*).

Összegzés 1.

- A BSHE 1400 fővel is sikeresen működik, mert
 - Hazánkban, valamint nemzetközileg is ismert és elismert,
 - szolgáltatásai folyamatosan bővülnek, miközben
 - az árakat relatíve a „földön” tudta tartani, sőt
 - jelentős összegeket fejlesztésre is tudott fordítani, így
 - a családbarát horgásztatás egyik központja és
 - a versenysport kiemelt hazai bázisa lett.
- Ennek a sikernek ára is van, mert a proaktív stratégia, kapcsolatosan a hosszú távú pénzügyi, hitelezési „előremenekülési” technika a felelős gazdálkodás folyamatos fenntartását kényszeríti ki.
- **A valódi siker mindenkor a tagság és a vendégkör bizalmán alapul!**

Összegzés 2.

- A „maconkai modell” tartósan és sikeresen akkor működik, ha
 - adott a céloknak megfelelő fejlesztési terület,
 - a feladatokhoz paraméterezett non-profit szervezeti modell,
 - vannak közéleti potenciállal rendelkező tenni akaró emberek,
 - így a működés valóban felelős, ezért kellően centralizált,
 - erős és tudatos a szervezeti kommunikáció és
 - persze a szerencse szerepe még így sem elhanyagolható.
- Tudomásul kell venni azt is, hogy a szolgáltató társadalmi szervezetek egyben piaci versenytársak is, ugyanis **a tagok nem szervezetet, hanem** (pl. horgászati) **lehetőséget és kapcsolódó szolgáltatásokat vásárolnak.**
- A szabadidős tevékenység (benne a horgásztatás, horgászsport) egységének és erejének kulcsa a **komplex, családbarát megközelítés**, a szolgáltatói szerep (*társadalmi jelenlét*) folyamatos bővítése, a megfelelő kommunikációval együtt.

A jelen szereposztásról

- A **víztározó** kizárólagos tulajdonosa: Magyar Állam
- Fő tulajdonosi jogok gyakorlója: MNV Zrt.
- Vagyonkezelő, vízügyi üzemeltető: KDV-KÖVIZIG
- A **védterület** döntő részének tulajdonosa (*illetékes, érintett, felelős*): Bátonyterenye Város Önkormányzata
- A **vízkészlet** közvetett hasznosítója: Heves Megyei Vízmű Zrt. Bátonyterenyei Kirendeltsége
- A **víz- és védterület** halgazdálkodási és rekreációs hasznosítója, a védterület résztulajdonosa: Bátonyterenye-Maconkai Szabadidő- és Sporthorgász Egyesület (BSHE)
- ... és még sokan mások, főleg a közvetlen, vagy a közvetett költségviselő (fogyasztó, vásárló); részben egyesületi tag, részben vendég magyar és külföldi állampolgárok*
- ...s persze a hatóságok*

Hasznosítási alapvetések

- Első az **árvízvédelem**: a víztározó e funkciójában Bánytereny bel- és külterületét, a térség lakóinak vagyonát védi.
- Második prioritás (közvetett hasznosítás) az **ivóvíztermelés**hez szükséges nyersvíz *lehetőség szerinti folyamatos* biztosítása.
- Harmadik, de nem járulékos elemként jelenik meg a **rekreáció**, azon belül pedig nevesítve a szabadidős- és sporthorgászati hasznosítás, mint lehetőség.

Két kötelesség és egyben kötelezettség, egy lehetőség.

De ki is a legnagyobb fenntartási költségviselő?

A mindenkori helyi hasznosító, mert ez a létérdeke!

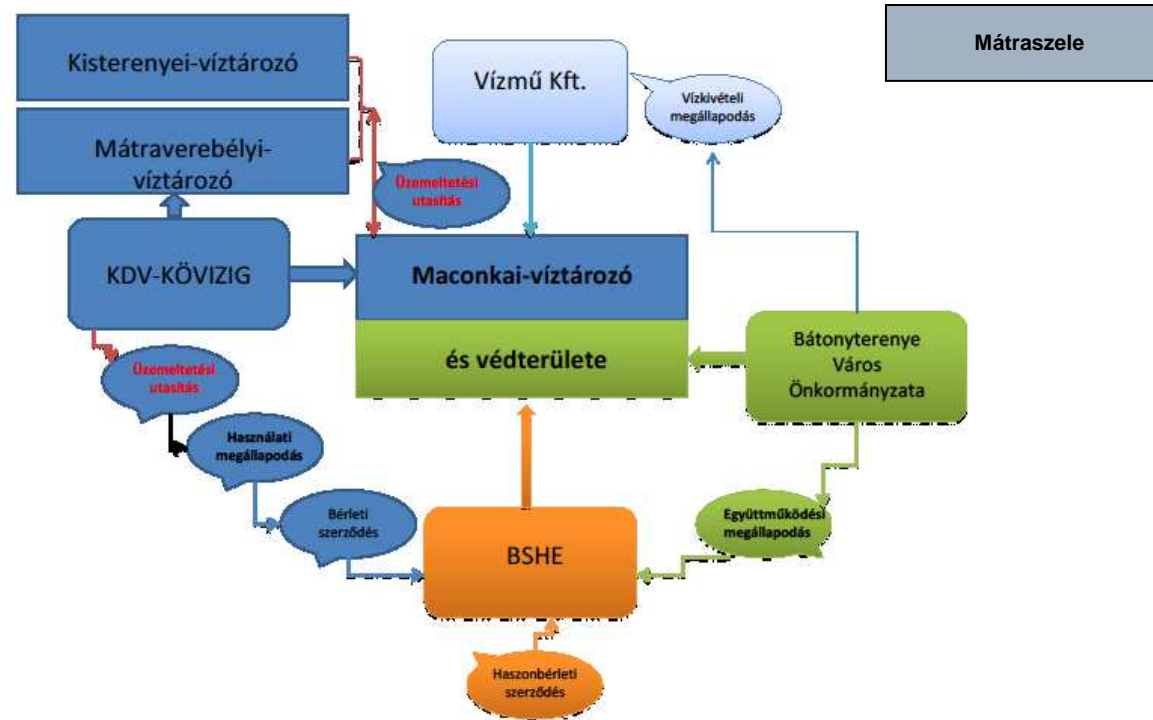
Mindez döntően önerőből, majd az eredmények okán részben pályázatokból a először a helyi-, később a megyei Önkormányzat támogatásával...

Jelenlegi alapadatok, és...

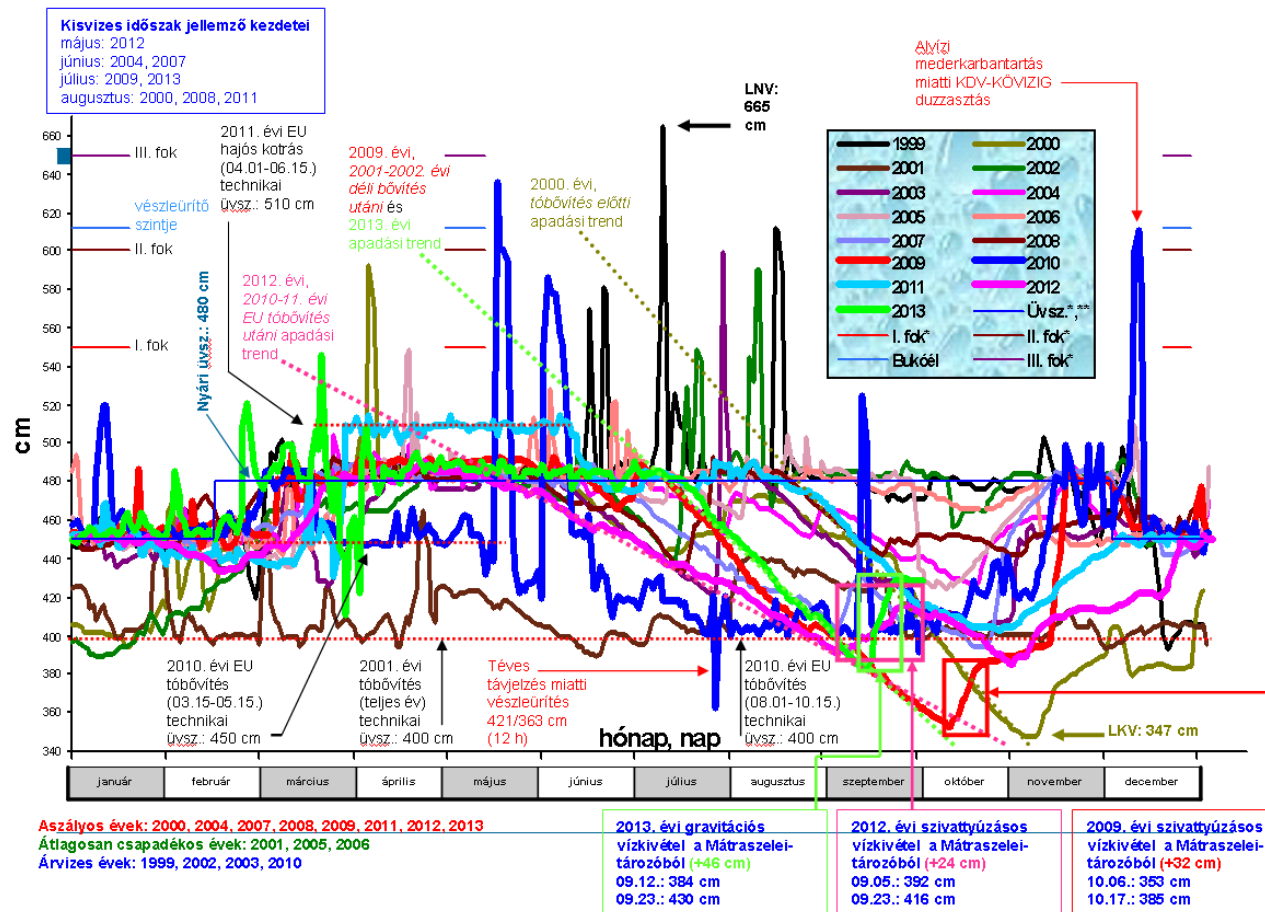
- A víztározó és tórendszere térfogata
 - kisvíznél: 385 em³
 - üzemi vízszintnél: 781 em³
 - 1 %-os árvízszintnél: 1.904 em³
- A tározó maximális vízterülete: 63 ha
- A védterület: 82 ha
- Mért vízhozamok: 0-55 m³/s
- Meglepetések**
 - Maximális vízhozamnál 5,7 óra „biztonság”
 - Elvi maximális vízkivétel 4000+2592 m³/d = 2.406 em³
 - Párolgási veszteség: 315 em³
 - Rendszer tartalék 781-385 = 396 em³ = 53 nap
 - Az elmúlt 5 évben 3x mesterséges vízpótlásra volt szükség
 - Az elmúlt 5 évben a Zagyva kétszer teljesen kiszáradt

(Össze)függések

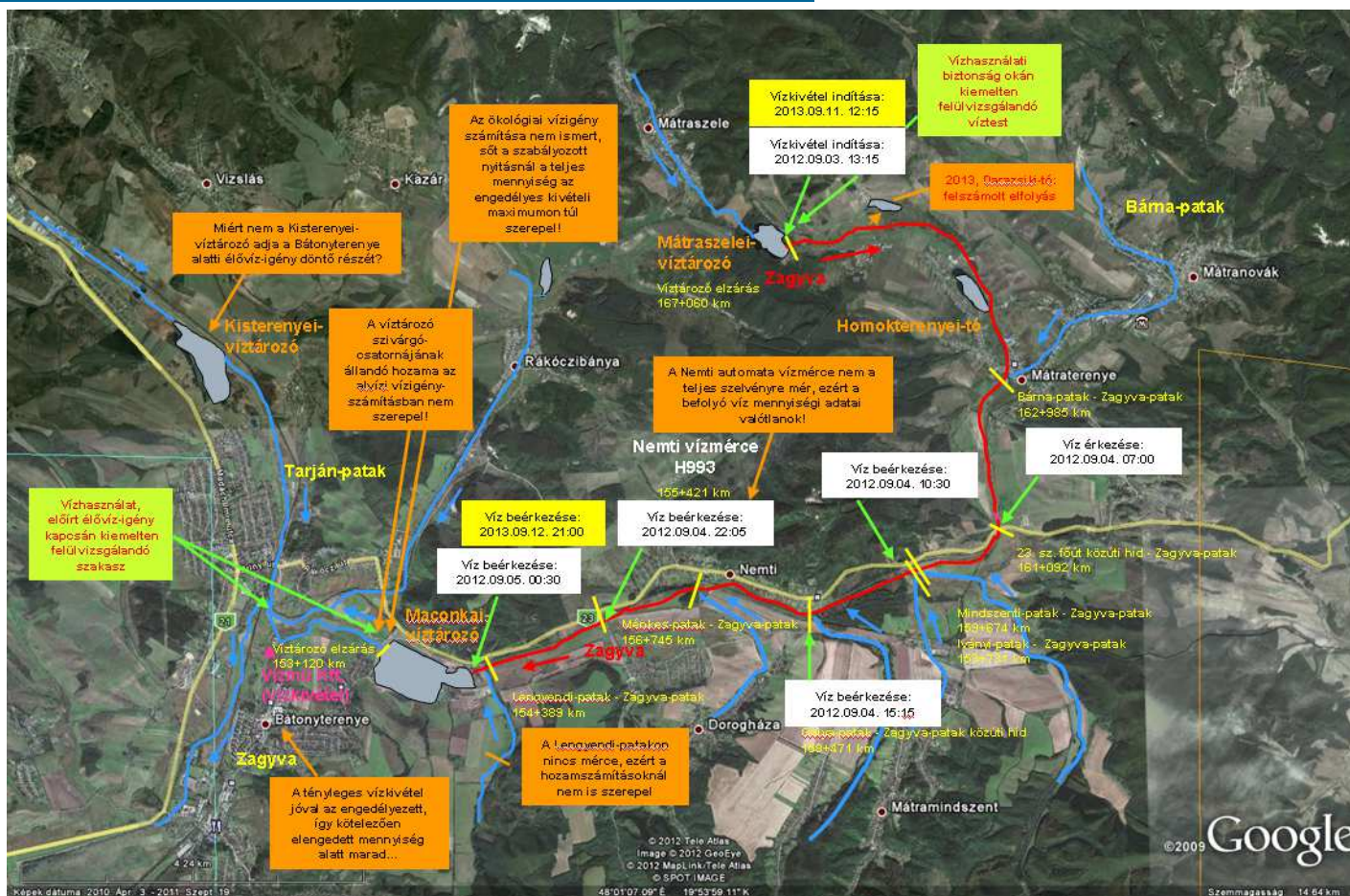

Maconka, 1999-2013.10.

Vízpótlási problématerkép

Javaslataink 1.

A Felső-Zagyva (*mátraverebélyi zárdározó zsilipjétől a forrásig*) átfogó monitorozása és moduláris fejlesztése, az elemek működésének rangsorolt összehangolása

Főbb elemek, a teljesség igénye nélkül:

- víz mennyiségi és minőségi változásainak, a dinamikának mérése
- helyi víztisztítás és vízszennyezés hatásvizsgálata
- nyilvános vízhasználat-regiszter és annak távlati tervezése
- intézményesített vízvisszatartás, „aszály-stratégia”
- helyi természeti értéktár (helyi állat- és növényvilág) vezetése
- parti természeti és szolgáltatási környezet fejlesztése
- hasznosítói és költségviselői érdekegyeztetés és megállapodás
- transzparens önkormányzati szerepvállalás megerősítése
- helyi „vizes” mikro-energetikai beruházások hatásvizsgálata
- foglalkoztatás-bővítés állami támogatásának helyi allokációja
- 2014-2020 tervidőszak projektjeinek kimunkálása, rangsorolása

Javaslataink 2.

A Maconkai-víztározó és tórendszere átfogó monitorozása és további komplex fejlesztése, centrális összefüggésben a Felső-Zagyva fejlesztéssel

Főbb elemek, a teljesség igénye nélkül:

- központi fogadóépület, kerékpáros-központ
- kerékpáros és turisztikai körpálya
- vízparti és vízi turisztikai tanösvény
- összközműves családbarát öko-park
- helyi vendéglátás halételekkel
- helyi rendezvény-center
- energetikai beruházások (törpe-vízierőmű, napelem, led-világítás)
- vízparti faj- és fogadóépületi halbemutató
- interaktív játszótér
- kisléptékű szállás- és camping szolgáltatások
- védterületi természeti és szolgáltatási környezet továbbfejlesztése

Tervezzük együtt a jövőt!

www.maconka.hu

maconka@maconka.hu

Info: +36 30 229-5177

„A tiszta víz az élet bölcsője és egyben feltétele. Jövönk, így gyermekeink érdekében is óvja a szennyeződéstől a természet benne rejlő, megismételhetetlen értékeit és védje környezetét!”

(A BSHE jelmondata)